

תמצית הדף היומי

פרשת וירא

ראש השנה ה-יד

דף ח ע

ר"ה למעשר בהמה: לר"מ באחד באלול, ולר"א ור"ש באחד בתשרי, ופלוגתייהו להו"א בקרא לבשו כרים [יתעברון] הצאן, דלר"מ הו' בזמן שעמקים יעטפו בר, ויולדות באב [ה' חודשים זמן עיבורם] ור"ה שלהן אחד באלול [יתרועעו אף ישירו אלו המאחרות להולד עד ניסן], ולר"א לבשו כרים הצאן בניסן שאז יתרועעו אף ישירו ויולדות באלול ור"ה שלהן תשרי, ונדהה דא"כ לר"א הו"ל לקרא למימר בסדר הפוך לבשו וכו' יתרועעו וכו' ואח"כ עמקים וכו', ולמסקנה פלוגתייהו משום שנאמר עשר תעשר להקיש מעשר בהמה למעשר דגן, דלר"מ היינו שסמוך לגמרו עישורו [אלול], ולר"א שזמנו כמעשר דגן בתשרי. * **באחד בתשרי הו' ר"ה: א. לשנים והיינו למלכי אומות העולם** [דלמלכי ישראל מניין ממניסן], או למנין התקופות וכו"א שבתשרי נברא העולם, או לדין דכתיב מראשית השנה וזהו תשרי שנת' תקעו וכו' בכסה וכו' [הלבנה אז קטנה בחידושה ואין נראית לרחוקים], כי חק לישראל משפט וכו' [עוד למדים מפס' כי חק לישראל וכו'; דאין ביד' של מעלה נכנסין לדין עד שיקדשו ביד' של מטה את החודש, וכן שישאר נכנסין תחילה לדין ואח"כ אומות], וכן מלך קודם לעם דהכי אורח ארעא. וכן לפני שירבה חרון אף מעונות העם]. **ב. לשמויטין דכתיב בשנה השביעית ואתי בגו"ש מראשית השנה שאין עמה חודשים. ג. לויבולות ואתי כר' ישמעאל בריב"ב דס"ל שחל היובל מר"ה שנת' וקדשתם את שנת החמישים שהיובל מקדש מתחילתו ומאז עבדים אוכלים ושותים ושמהים וביוב"כ נפטרין לבתיהן, ולרבנן יובל חל מיוה"כ וקרא דוקדשתם אתי למימר שמקדשים שנים ולא חודשים, ומקרא דיובל היא שנת החמישים יליף ר' ישמעאל שביובל אין תוספת לאחריה, ולרבנן אתי לאפוקי מר' יהודה הסובר ששנת חמישים עולה למנין היובל הבא.**

דף ט ע

מהיכן ילפינן דמוסיפין מחול על הקודש: לר"ע מבחריש ובקציר תשבוב לאסור חריש של ערבשביעת וקציר של מוצאי שביעית, ולאידך אתי למעט קציר של מצוה שדוחה שבת, ולר' ישמעאל משום שנאמר ועיניתם בתשעה לחודש בערב [ואף לאחריו צריך להוסיף דילפינן מהיקש מערב עד ערב, וכן בשבת מתשבת, ובי"ט משבתכם], ולאידך אתי שהאוכל בתשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי. * **יובל היא אתי לעכב בחלות היובל: לר' יהודה שילוח עבדים שנת' וקראתם דרוו' [ומקרא נדרש לפני ולא לפני פניו], ולר' יוסי תקיעת שופר דא"א לעולם בלעדיה, ומסורה לבי"ד, ולחכמים תקיעה שילוח ושמיטת קרקעות מעכבין דקסברי מקרא נדרש לפני ולפני פניו ולאחריו, ויובל אתי לרבות שנוהג בחול' בנוסף על א"י [וכתיב בארץ שכל זמן שנוהג בארץ נוהג בחול']. * **ר"ה לנטיעה בא' תשרי דכתיב שלש שנים וכו' ובשנה הרביעית והיינו תשרי דילף גו"ש מראשית השנה שאין עמה חודשים.****

דף י ע

הנוטע ל' יום לפני ר"ה של שמיטה עלתה לו שנה למנין שני ערלה ומותר לקיימן בשביעית, ופירות נטיעה זו שחנטו עד טו' בשבט דינם כגדלו בשנה הקודמת לענין ערלה ורבעי [דתשרי ר"ה לנטיעה וטו' בשבט ר"ה לאילן] ויליף כן מדכתיב ובשנה הרביעית ובשנה החמישית, ועוד מייתי לדלגבי שנות הפר לר"מ יום אחד בשנה השוב שנה [ומנן כד' חודש ויום אחד חשיב כפר בן שלוש, וסתם בן בקר בן שנתיים, ועגל בן שנה] ור"א בעי שלושים יום, ומפרשינן כמאן אתיא ההיא ברייתא דהנוטע וכו': א. כר"מ ובסוף שנה יום אחד בשנה חשוב כשנה ולא בתחילתה [ולכך בעי שיטע ל' יום קודם ר"ה], ודחי דתיתי מנדה דאין תחילת היום עולה לה בסופה [ואינה יכולה לטבול ביום ז' עד הלילה], אך תחילת היום עולה לה בתחילתה [ואם ראתה בסוף היום נחשב יום זה לאחד מז' הימים], א"כ שנה שיום אחד עולה לה בסופה, ה"נ שיום אחד יעלה לה בתחילתה. **ב. כר"א לא אתי דמצריך ל' יום כדי שיחשב כשנה, ועוד ל' יום לקליטת הנטיעה [ולר"מ נקלטת בני ימים, ולר"ש בשתי שבתות]. ג. למסקנא אתי כר"מ ובעינן רק ל' יום לקליטה ויום ל' עולה בין לקליטה ובין להחשב כשנה, דילוף ר"מ מקרא דבאחד ושש מאות שנה בראשון באחד לחודש [דיום אחד עייל וקרי ליה שנה], ור"א יליף מדנאמר בראשון באחד לחודש ש"מ דיום נחשב כחודש וחודש נחשב כשנה.**

דף יא ע

לר"א בריאת העולם היתה בתשרי ולר' יהושע בניסן, ומייתי כל המאורעות והתאריכים לשיטתייהו: א. בריאת העולם לר"א היתה בתשרי שהארץ מלאה דשאים ואילן מלא פירות שנת' שנת' עץ פר' וזהו תשרי דכתיב ואד יעלה וכו' בזמן רביעה, ולאידך אתי שמעשה בראשית נברא לדעתן בקומן ובצביונם, ולר' יהושע נברא העולם בניסן דכתיב עץ עושה פרי, ואז זמן זווה הבהמות ולכך נצרכו כשנבראו, ולאידך אתי לברכה לדורות. **ב. לר"א הולדת האבות היתה בתשרי דכתיב ירח האיתנים שבו נולדו איתני עולם [וההרים נקראו איתנים, והאבות נקראו הרים], ולאידך נקרא כן משום דתקיף החודש בכמוות, ולר"מ נולדו בניסן דקרא הכתוב לאיר חודש זיו [שכשנתחדש כבר נולדו, או שפעמים תקופת ניסן נמשכת לאיר] שבו נולדו זיותי עולם, ולאידך נקרא כן משום שיש בו זיוא לאילני דהיוצא בימי ניסן וכו'. ג. פטירת האבות היתה באותו חודש שנולדו בו, שנת' במשה בן מאה ועשרים שנה אנכי היום מלמד שה' ממלא שנותיהם של צדיקים. ד. בפסח לבו"ע נולד יצחק דבמועד והיינו**

דף יב ע

בא' בתשרי ר"ה למעשר ירק דאזלינן בתר לקיטה ואם ליקט בער"ה וחזר וליקט לאחר השקיעה [ע"י נכרי. תוס'] א"א לעשר ממנו דהוי מן החדש על הישן, ונקט ירקות בלשון רבים דיש שגרנם משיאגד ויש משימלא את הכלי, ונקט מעשר ירק דרבנן וכ"ש דא', ותנא דברייתא הזכיר אף מעשרות דא' והקדים מעשר דרבנן דחביבא ליה, ונקט מעשרות לשון רבים דכולל מעשר בהמה ומעשר ירק. * **בשנה השלישית נוהג רק מעשר עני ולא מעשר שני שנאמר בה שנת המעשר, אבל מעשר ראשון אינו בטל דהוקש לנחלה שאין לה הפסק, או מדנאמר ובא הלוי דבכל זמן שבא יש ליתן לו. * בא' בתשרי ר"ה לנדרים דהמודר הנאה מחבירו לשנה זו אפי' עמד בכט' באלול כיון שהגיע א' באלול עלתה לו שנה דנתכון להצטער [ואינו א' בניסן דאזלינן בתר לשון בניא], אבל אם אמר לשנה עליו למנות י"ב חודש מיום ליום.**

דף יג ע

הדבר הקובע לענין חיוב המעשרות ומנין: א. התלתן משתצמח [דאם צמח לפני ר"ה מתעשר לעשר]. **ב. תבואה ויתים בתר שליש, וילפינן זאת להו"א מדכתיב וחג האסיף בצאת השנה וקום להו לרבנן שכל תבואה שנקצרה בסוכות בידוע שהביאה שליש לפני ר"ה, ויש לנהוג בשמינית מנהג שביעית, וקום לרבנן בהכי כדאשכחן לגבי מדות חכמים [מקוה מי סאה פחות קורטוב פסול, ואוכל כביצה פחות שומשום לא מטמא, וג' על ג' פחות נימא לא מטמא מדרס], וכן אשכחן מהעומר בכניסתו לארץ [דלא אכלו מהתבואה עד שהביאו עומר דכתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח, ואין מביאין עומר מתבואה שגדלה ביד נכרי דכתיב ראשית קצירכם, ולכך לר' זימיה הביאו מתבואה שתחילת גידולה ביד נכרי והביאה שליש ביד ישראל וקום להו בחכי, אמנם לחד מ"ד כל גידולה היה ביד ישראל דא"י ממהרת לבשל פירותיה כצבין]. ודחי דאסיף אינו קציר אלא זהו שם החג ע"ש שהסוכה מסוככת בפסולת גורן ויקב [באספך מגרך ויקבן], ולמסקנא ילפינן מדנאמר ועשת את התבואה לשלוש השנים וקרנין לשליש [ולא מביעיא ליה לגופיה להשיב על מה נאכל וכו' דכתיב קרא אחרינא וזרעתם את השנה השמינית ואכלתם מן התבואה ישן]. **ג. בקטניות שהם אורז דוחן פרגין ושומשמיין לרבנן אזלו בהו בתר השרשה [מכיון שנקלטים מעט מעט ויבוא לערב קטניות שנהו בשנה אחרת], ולר"ש בן שזורי יש בילה ולכך אפשר לעשר יחד תבואה של שתי שנים ע"ש שצובר גרנו לתוכו, אך רבנן לא סמכי על בילה דיש לומר שלא נבלל יפה, ולר"מ בר רבנא אמר שמואל הלכה כר"ש בן שזורי ולא מטעמיה [דהא לית ליה לשמואל בילה אלא ביין ויסמן] אלא משום דאזלינן בתר גמר פרי [ונמצא גדל ונמר אחר ר"ה]. ד. בצלים הסריסים ופול המצרי שמעמ בתם גמר פרי [הינם סריסים ויש לפני ר"ה לריה"ג מתעשר לשנה שעברה שהרי גדלו על מי שנה שעברה, אך לר"ע מתעשר לשנה הבאה שהרי גדל על כל מים.****

דף יד ע

ר"ה לאילן לב"ש באחד בשבט ולב"ה בטו' בשבט הואיל ויצאו רוב גשמי שנה ועלה השרף שמכוננו חונטים האילנות ואף שעדיין לא יצא התקופה עד ר"ח באדר, ומייתי דר"ע ליקט אתרוג באחד בשבט ועישרו שני עישורין כב"ש וכב"ה דאיסתפק ליה גמריה, ולר"מ בר יהודה הסתפק במה: ר"ג ור' יהושע אי אוליין באתרוג בתר חנטה כאילן או בתר לקיטה כירק, ומיידי באתרוג שחנטו פירותיו בשנה השניה קודם טו' בשבט של השנה השלישית ונקלט בא' בשבט הסמוך לרביעית [ונמצא שהנט בשנה השניה ונקלט בזמן שעדיין שלישית אליבא דב"ה]. ולרבינא מיידי שנקלט בטו' בשבט ולא בא' שבט.

לידיעת לומדי הדף היומי

מידי שבוע יוצא הגליון המיוחד 'פניני הדף היומי' ובו לקט של פנינים יקרים ונחמדים על סדר הדף היומי וניתן לקבלו ע"י בקשה במייל המערכת